

Ha nem hinnék makacs módon a leírt szó erejében, sohasem jegyeztem volna le ezt a töredékekből összeálló vallomást. Boldogtalanságom sem kényszeríthetett volna erre, és talán okosabban is tettem volna, ha a szálnalmas írogatás helyett, amely szörnyeteggé avathat az olvasó szemében, elmeorvoshoz fordulok. De nem merem magam kezelteni, mert attól tartottam, orvosaim még betegébé tesznek.

Ezért döntöttem a napló mellett. Azt reméltem, hogy aljas gondolataimat az egymáshoz szorított lapok csendje egyszer majd elnyeli, hogy a leírt szavak megkegyelmeznek a hét lakat alatt őrzött beteges érzéseimnek, amelyekről senkinek sem mertem volna beszélni. Inkább hallgattam, vállalva a folyamatos hazudozást, amely észrevétlenül épített gyávaságomnak kelepécét, hogy éveken át tartó meneküléseim után aztán végleg foglyul ejtsen. Egy idejében elkövetett bűntény talán még megmenthetett volna. Külső szabadságom korlátozása rákényszerített volna a fegyelmezett gondolkodásra, és akkor, áltatom magam gyerekes módon, nem fejlődött volna ki a betegségem. Ám törvénytisztelőként érdemtelené váltam a könnyű büntetésre, így semmi sem védhetett meg magamtól.

Amennyiben most sem beszélnék szégyenletes betegségemről, akkor végleg megadnám magam. A bolondhoz hasonlatosan abban hiszek, hogy mire feljegyzéseim végére érek, könnyebben lélegezhetem, és akkor majd nem a gyógyszerek jótékony kábultsága fog megajándékozni az elviselhetetlen elfogadásával.

Talán a legelején dőlt el minden. Megfoghatatlan, de mindig is ösztönösen vonzódtam a betegségekhez. Gyerekkoromban például különféle gyanús panaszokkal rendszeresen kórházakba menekültem, mint aki egyedül itt találhatja meg biztonságát. A kórház volt az én világom, mert akár mennyire szilárdnak is tűnt a rend odakinn, én az olajszínű falak csendjében éreztem igazán szabadnak magam. Persze két-három hét után megállapították, hogy semmi bajom, én azonban, miközben készültem hazafelé, pontosan tudtam, hamarosan vissza fogok térni valamelyik lerobbant hospitálba. Amitől a gyerekek félnek, a felnőttek szoronganak, az engem megnyugtatott.

Elsősorban nem is a különféle klinikai eseteket szerettem, hanem azt a sejtelmes aurát, amelyet a betegség maga körül felépített. Mindjárt megéreztem ezt, amint apám oldalán beléptem a kórház épületébe, és a bejáratnál észrevettem a portás fáradt arcát, amelyet az unalom vagy a munkahelyi szerződésben rögzített kötelező komolyság függönyözött le. Úgy képzeltem, ő itt az egyik legfontosabb személy. Sötétkék zubbonyát a hatalommal megbízott hivatalnokok büszkeségével viselte, nagyon is tudatában lévén annak, hogy ő itt nem pusztán egy szolgálatot teljesítő őr, hanem a két világot elválasztó frontvonal lélegző sorompója. Mintha a hol tompán, hol pedig fényesebben csillogó szemei bocsátották volna ki azt a meghatározhatatlan fényt, amely a kórházba lépőket fogadta. Én a különbséget mindjárt láttam, talán olyan élesen, ahogy a virológus a kísérleti terem mások számára észrevehetetlen sterilítését. Úgy szívtam magamba ezt a fényt, fénynek mondom, jóllehet az ablakokon alig jutott be világosság és még ezt is tompította az a jellegzetes kórházi szag, amelytől az emberek olyannyira undorodnak, mint a tüdőbe-

teg a hegyvidéki nehéz levegőt. Talán nem tévedek, ha azt állítom, hogy az akkori és a valamikor ott szenvedők különféle betegségeinek valamilyen anyagiasult kiterjedését vettem észre ebben a csillogásban. Ahhoz a pillanathoz hasonlíthatnám megfigyelésem eredményét, mint amikor szerencsés alkalmakkor sikerül valakinek a mosolya mögé látnunk, például úgy, hogy felfedezzük a mosolyt egyensúlyozó-támasztó pilléreket, amelyeket ha valaki vagy valami meghajlítana, mindjárt tönkretenné az imént még oly megkérdőjelezhetetlennek érzett hatást.

A folyosón feltűnő orvosok láttán fellélegeztem. Hát újra itthon lennék, sóhajtottam magamban, mialatt apám a felvételi osztály jól ismert ajtajához kísért. Csak azért szorongtam, hogy az orvos az utolsó pillanatban esetleg meggondolhatja magát, és örömmel jelenti be, mégsem kell benn maradnom. Éberségemnek köszönhettem, hogy az egy héttel korábban kitalált tüneteket továbbra is következetesen produkáltam, úgyhogy a doktor úr most már a megismételt vizsgálat után adhatott valamelyik nővérke kezére. Hiszen honnan is sejtette volna, hogy egy tízéves fiú játssza előtte a beteget? Amíg ő állandó fejfájásom, gyakori szédüléseim, állítólagos eszméletvesztéseim okát kutatta, addig én sápadtan vártam az ítéletet, attól rettegvé, hogy a turpisság perceken belül kiderül. Riadt arcomat látva aligha gondolhatott valami cselvetésre, arra pedig főként nem, hogy én oda kíváncszom, ahonnan mindenki legszívesebben elmenekülne. Különben pedig ravaszul megtévesztettem, mert amikor azt közölte, a gerincvelőmből kell majd mintát vennie, már-már örömmel néztem rá, mint aki ettől a vizsgálatától várja közeli gyógyulását.

Aztán bevezettek a kórterembe, és megmutatták az ágyamat. Persze pizsamám nem volt, apámnak kellett szólnia, hogy vételezzenek nekem hálóruhát. Amikor a nővérke kis idő múlva elém tette a ruhadarabot, nem szégyelltem magam, sőt, valami kétes örömrzés fogott el, mintha csak ezzel az agyonmosott, felemás egyenruhával válhattam volna a kórház egyenrangú tagjává, szemben a félcivilekkel, akiket saját pizsamájuk, hálóköntösük alapján nem tekintettem teljes jogú bentlakóknak. Idétlenül állt rajtam ez a gönc, de hozzám tartozott, akár a csalás, amellyel sikerült félrevezetnem

környezetemet. Most már csak arra vártam, hogy apámtól elbúcsúzhassak. Vigasztalni próbált, hogy ne féljek, hamarosan meglátogatnak, ám mialatt ő a fejemet simogatta, én arra gondoltam, hogy remélhetőleg minél később szakítanak majd ki abból a szabadságból, amelyet elválásunk után fogok érezni. Amint kilépett a kórteremből, megkönnyebbültem. Végre a külvilághoz köthető utolsó kapocs is eltűnt, immár az ő jelenléte sem zavarta magányom.

Ebben a bezártságban kezdett oldódni lassan az a félelem, amelyet otthon vagy az iskolában sohasem tudtam volna legyőzni magamban. Mintha egyedül ebben a külvilágtól leválasztott, négy fal közé szorított térben kaptam volna levegőt. Azt lélegeztem be, amit szobatársaim beteg teste, ijedt tekintete kibocsátott, és ez olyan felszabadító volt, akár a börtönlakónak a váratlanul engedélyezett kétnapos szabadság. Ebben a mindenki számára sivár és szomorú környezetben találtam meg olyannyira kérdéses önazonosságom. Nem csak megnyugtató betegtársaim közelsége, hanem egyenesen erőt merítettem belőlük. Aggodalmukból, bizonytalanságukból, fájdalomukból táplálkoztam, akár azok az állatok, akik az emberek ürülékéből választják ki eleségük. Még csak az arcukat sem kellett kémlelnem ahhoz, hogy felfedezzem rajtuk azt a jól kivehető lebegést, amely a betegségükkel szembeni félelem intarziáiból állt össze. Talán ennek a testüktől elkülönülő árnyjátéknak az intenzív érzékelése vonzott a kórtermekbe, ahol azt figyelhettem meg, hogy minél elesettebb valaki, annál inkább megjelenik rajta ez az anyagtól elváló, ám vele mégis kapcsolatot tartó vibrálás. Később aztán, ha valamilyik társam pillantását elkaptam, már ezen a fátyolszerű függönyön átszakadt tekintettel találkoztam, és nem tudtam megszabadulni attól a benyomástól, hogy nem is ő néz, hanem az arcát körülvevő áramlás ereszkedik rám.

Itt tanultam meg azt is, hogy a valami miatt érdekesnek gondolt emberek megismeréséhez a hallgatás készíti elő az utat. Napokon át feküdtem a szótlan testek közelében, mert ezzel térképezhettem fel igazán őket. Az általános vélemény szerint persze a párbeszédekkel ismerhetnék meg a másikat. Nekem erről azonban más a tapasztalatom. A közelünkben lélegző test úgy párolog, akár a kivégzettek

vére a friss havon, pusztán figyelni kell, hogy a kellemes vagy kellemetlen szagok mellett miféle „üzenetek” csapódnak még ki. Talán azért volt könnyebb a dolgom, mert a betegség kiszolgáltatottá tette ezeket a testeket, hiszen lerántotta róluk azt a páncélt, amellyel ki-ki úgy védekezhetett volna, ahogy azt kitartó gyakorlással korábban megtanulta. Itt a kórházi ágyakon azonban olyan észrevétlenül értek össze a testek, ahogy a mesterszakács asztalán a kivételes vacsorára szánt zöldségek és mártások ízei.

Ha elbeszéli, akkor sem lettem volna képes felfogni azt az erőtlenséget, amelyet a szomszédos ágyon fekvő férfiből éreztem, és amely nem csak az ő testét szorította láthatatlan kötelekkel a matrachoz, hanem már az enyém is. A köztünk lévő másfél méteres pályán keresztül fogadtam magamba mozdulatlanágát, és nemsokára már az én ereim falát lazította lelassult vérkeringésének csökkenő nyomása. Úgy tetszett, mintha a szervezetét összetartó életerő központjához férköztem volna, mert hirtelen ismeretlen eredetű melegség öntött el. Miért ne feltételezhetném, hogy a test, ez a bőrrel leborított lélegző hús, ez a sejtekkel és szövetekkel kitömött edény, ez a 37 °C fokos nedvekkal feltöltött tartály, bizonyos helyzetekben egészen másfajta gravitációknak is engedelmeskedik? Például annak a vonásnak, amely két testet érintés nélkül old fel egymásban, éspedig az olyannyira gyanúsnak mondott érzetek szintjén. Úgy érzékünk ilyenkor, mint az ismeretlen ingerületeknek engedelmeskedő állatok, akik ezer kilométer távolságból is megérik a gazdájukra leselkedő veszélyt.

Ha csak meghallgatom egyik-másik szobatársam panaszát, sohasem érthettem volna meg azt a vigasztalanságot, amelyet néma arcukból, összekulesolt kézfejükben, magamegadó testtartásukból kiolvashattam. A velem szemben lévő társam betegséghez való viszonyát már abból megállapíthattam, miként fekszik az ágyon. Ha arcát a párnába fúrta és átkulesolta tarkóján a kezét, tudtam, már megint a holnapi műtéttől fél, pedig előtte éppen valamelyikünk magyarázta el neki, hogy ez milyen alaptalan. Végighallgatta a bátorító szavakat, majd úgy tett, mint aki elfáradt, de engem nem téveszthetett meg, kéztartásából láttam, most szorong csak igazán. Aztán, ha bi-

zonyos idő múlva belefáradt a magányos félelembe, és újra beszélni kezdett, mennyire másként hatottak a mondatai! Nem az egymás mellé rendelt szavak jelentéseit kellett értelmezni, hanem azt a rejtett viszonyt, amely az elhangzottakat kézfejéhez, fejtartásához, arcvonásaihoz, tekintetéhez igazította. Az volt az érzésem, mintha önkéntelenül visszafelé szívta volna a levegőt, csak azért, hogy a képezett hangokat előbb egész testével megismertesse, mert így tudott hírt adni arról, ami nyomasztja. A szavak a sejtekben-szövetekben ólálkodó félelem törmelékeit hozták fel a felszínre. A különös összeadódást talán csak azért voltam képes felfogni, mert előtte napokon át hallgatásommal tanulmányoztam ezt a testet.

Érzékcsalódásomat természetesen az is segíthette, hogy az összezárt tudatok olykor engedelményeket tesznek sejtéseinknek. Egyébként pedig a betegség időlegesen mintha új rendet teremtene bennünk. A belső és külső idő összemosódásával, amelyben a vezető szerepet az előbbi követeli magának, meglepetten tapasztaljuk egy másfajta értelem fokozatos megerősödését. És azt furcsálljuk igazán, hogy noha szinte sohasem hallgattunk erre a vezetőnkre, pillanatok alatt bensőséges viszonyba kerülünk vele, mintha mindig is az ő vendégségét élveztük volna. Énünknek ez az ismeretlenül ismerős irányítója észrevétlenül választ le a külvilágról, hogy visszaadjon bennünket magunknak. A test értelmével azonos erőnek nevezem ezt az egyensúlyozót, amelynek a jelenlétére éppen a betegség figyelmeztet. Szervezetünk megbomlott erőegyensúlya billenti fel a tudatos tudat állásait, és ez az a konstelláció, amikor, ha csak másodpercekre is, de visszajutunk valamiféle egységhez.

Az emberek általában viszolyognak a kórházi szagoktól, egyenesen undorodnak tőle, émelyeg a gyomruk, és ha tehetik, ablakot nyitnak. Ezzel szemben én úgy lélegeztem be ezeket a kellemetlen szagokat, ahogy bizonyos szeretők egymás testszagát. Ha valakit az esti injekciózásnál megsúrtak, és a véres vattát, vagy a sebbenzinnel átitatott gézt az éjjeliszekrényre tették, nem viszolyogtam. A tisztálkodás alól sokan kibújtak, engem azonban a testek áporodott szaga nem bántott, egyszerűen a kórház illatárához tartozónak mondtam ezt a büzt, és mint szükséges rosszat elfogadtam. Naponta hosszú

sétákat tettem az épületben. Kedvenc állomásom a műtő előtti várakozóhelyiség volt, ahol a tolókocsik meg a kerekas ágyak álltak. A műtőszoba ajtaján kiszökő illatokat már-már kéjesen szívtam magamba, akár a legkülönfélébb virágok illatismerője, aki olykor legszívesebben megkóstolná a virágszirmot, hogy annak összehasonlíthatatlan aromáját is élvezhesse. Aztán elsétáltam a járó betegek osztályára, a várakozó emberekhez, akik néhány perccel azelőtt még a városban jártak-keltek. Éreztem a kabátokba felszívódott benzingőzt, a parányi szemecékben lerakódott különféle szagokat, a város más-kor szinte észrevehetetlen bűzét. A kórház megszokott levegőjéhez képest idegenek voltak ezek a nyilvánvalóan civil szagok. Hát hiába feszítették ki a hospitál portáján azt a láthatatlan szűrőt, mégis beszökhettek ide? Csupán abban reménykedhettem, hogy ezek a renitens szagok is hamarosan fel fognak szívódni a domináns illatba. És valóban, nemsokára azt képzelem, már a leheletük színe is elváltozik, hiszen a gyanútlan idegenek ugyanúgy alá vannak vetve a kórház láthatatlan törvényeinek. Na persze nem a műszerekkel lemérhető páratartalomnak, a légnyomásnak, vagy akár a fűrgő baktériumoknak, hanem annak, amit én a kórház tényleges lelki klímájának nevezek, hogy úgy mondjam, az anyagi behatásoktól mentes spirituális terének. Erről csak a beavatottak tudhatnak. Jól ismeri ezt a pap és a sekrestyés, amikor híveik elhagyják a templomot, a kántor is csak akkor sejtheti, ha elég érzékeny hozzá.

Olykor magukra hagytam a várakozókat, és elindultam azokhoz, akik néhány nappal azelőtt még ezeken a folyosókon járkálhattak. Egészen véletlenül akadtam a kórház hullaházára. Nem is emlékeztem, hogy kerültem le az alagsorba, de egyszerre csak kijutottam az épületből, és rövid séta után ott találtam magam. Nem sikerült bejutnom, ezért csak hozzávetőlegesen állapíthattam meg, miféle szagtalanítókat használhatnak a halál fizetett munkásai, valami miatt ugyanis meg voltam győződve arról, hogy különféle trükkökkel kénytelenek elviselhetőbbé tenni munkahelyüket. A lefagyasztott hullák meghatározhatatlan szagából valamennyi mégis eljutott hozzám, bár a bomlásnak indult hús szagának különféle akadályokat kellett legyőznie, a falakét, az ajtóké, a légkondicionáló berendezések szivattyú-

jét. De nem sokat képzelelhettem a dolgról, mert innen rendszeresen elzavartak.

Én a szobatársaimmal ellentétben nem tartottam mosléknak a benti ételleket. Ha déltájt begurult a kórterembe az étkezőkocsi, ők tüntetően fintorogtak, nekem azonban egyenesen megindult a nyálképződésem, és már a nyelvemen éreztem a túlsózott húsleves vagy az éhetetlennek mondott főzelék ízét. Volt úgy, hogy hozzá sem nyúltak adagjaikhoz, inkább kicsomagolták a megmaradt sült húst vagy a rántottcsirkét, amelyet az előző napi látogatásra hoztak nekik. Én örültem, hogy ilyen finnyásak, mert miután felfaltam a saját porcióm, az érintetlenül hagyott tálaknak estem neki. Igazi úrnak éreztem magam, aki annyi húslevest és zsíros sárgarépa-főzeléket tömhet magába, amennyit csak gyomra elbír. Társaim lenéző tekintetét nem akartam észrevenni, pedig tudtam, figyelnek, akár a kórtermi disznót. Mégsem emeltem fel a fejem. Mereven belebámultam a tányéromba és azokra gondoltam, akik talán már napok óta éheznek. Én pedig már reggel is öt bögre citromos teát megittam, és a szervírozó nélinek távozóban még oda is kiáltottam, hogy nem kaphatnék-e még egy utolsó csészével. Noha majdnem biztosra vettem, fürkésző pillantásaikban nem fedezhetnék fel rosszindulatot. Mégis, ha szemünk találkozna, ez még jobban megalázott volna; így csupán kiszolgáltatót maradtam. A megaláztatást ennek ellenére nem kerülhettem el. Én voltam az, aki megszegényítettem magam, amire az éhezőkkel szembeni lelkiismeret-furdalás kényszerített. Amint befejeztem az evést, lassan felemeltem a fejem, és egyik-másik társamra már oda is sandítottam. Hirtelen könnyűvé váltam. Az a megszegényülés, amelyet megfigyelőim tekintetéből az imént még magamon éreztem, mintha szélnek eredt volna. Ebéd után szobatársaim kivétel nélkül elhagyták a kórtermet, ám én mégsem maradtam egyedül. Ismeretlen férfiak és nők ütemes szívverését hallottam magam mellett, akik valahogy odaférkőztek az ágyamba. Hát akkor mégis értelme volt ennek a hosszúra nyúlt, kínos étkezésnek, – gondoltam –, miközben magamhoz vontam őket a kórházi ágyon. Úgy éreztem, ha sült csirkét kínáltak volna nekik, akkor sem fogadják el, mert beteltek egymáshoz simuló tagjaink illatával.

Olyan otthonosan mozogtam ezekben az egészségügyi intézményekben, mint az a lány, aki hosszú évek után talál rá arra a bordélyházra, amelyben született és felnevelkedett. Nekem a szabadság esélyét jelentette a legelhanyagoltabb kórház is, ahonnan úgy nézhettem a világot, hogy nem bizonyíthatnak rám semmit. Legfeljebb sajnálkozhattak felettem, ami ugye nem csak a sajnálkozóban ébreszt fel valami szeretethez hasonlítható érzést. Engem mégsem ez kötött le, mert megnövekedett lehetőségeim kiaknázásával voltam elfoglalva. Például a betegek megfigyelésével. Amolyan lélek-laboratóriumnak tekintettem ezt a helyet, ahol másutt megszerezhetetlen információk birtokába juthatok.

Bizonyos napokon nem a hallgatással akartam szóra bírni a mellettem fekvőt, hanem kértem, meséljen betegségéről. (Tizennégy éves koromtól már nem a gyerekosztályra, hanem a felnőtt férfiak közé helyeztek.) Egy orvosnak is becsületére vált volna az a szakszerű előadás, amellyel ez a középkorú férfi előadta baját. Már-már áhítattal beszélt, jóllehet az aranyeréről volt szó. A székelés nehézségeivel kezdte, amelyet az emberek szerinte olyan meggondolatlanul tartanak a világ legtermészetesebb dolgának. De lennének a helyében – villantotta rám gyűlölködve apró szemeit –, mindjárt megértenék, miféle kínokat tartogat olyik esetben ez a magától értetődőnek hitt salak-ürítés. Helyzetét a kezdeti időben még mulatságosnak is gondolta. Kedvenc újságait elejétől végig elolvashatta, azok a huncut altáji csiklandozások pedig olykor még meg is nevettek. Ám amikor már vagy fél órája hiába várta a dolgot, kifejezetten bosszús lett. Persze csak utána jött rá, hogy a későbbi kellemetlenségekhez képest erre semmi oka sem lett volna.

Előadását rövid időre meg is szakította, mint aki attól fél, a történet felidézése együtt járhat valamikori fájdalomla ismételt átélésével. Amikor megbizonyosodott afelől, hogy a sikeresnek mondható műtéte után ettől mégsem kell tartania, folytatta előadását. Ha az ember nem szerencsés – emelte meg vészjóslóan a hangját –, akkor bizony ki van szolgáltatva a salakjának, különösen akkor, ha az olyan pimaszul kemény, mint amilyen az elmúlt hónapokban az övé volt. Többször is mondta a feleségének, hogy az emberben a szar az úr.

Erre akkor gondolt, amikor egyszer egy egész éjszakán át erölködött, míg végül áterőszakolta a végbélnyílását behálózó sűrű ereken azt a nyamvadt kis hurkát, amely véres volt, ahogy az a szakkönyvekben meg van írva. Az egészségügyi ABC ide vonatkozó fejezete csak később jutott eszébe, ugyanis egész idő alatt kínlódott.

Ha tizennégy éves koromban olvastam volna *Nietzsché*t, akkor bizonyára közbevetem, hogy nagyon is igaza van a bácsinak, hiszen már ez a német úr is megmondta, az ember jóval könnyebben képzelne magát istennek, ha nem volna lyuk az alsó fertályán. Így meg kellett elégednie együttérző bólogatásaimmal, ami persze nem volt olyan problémátlan, tekintve, hogy néha-néha azért röhögési roham kerülgetett. Az elmúlt héten – lendült neki újra – már nem halogathatta a műtétet, be kellett jönnie a kórházba. Azt hitte, csupán amolyan rutinszerű vagdosás elé néz, amin könnyen áteshet. Ám amikor másnap hasra fektették a műtőasztalon, és az a lapátkezű orvos turkálni kezdett az ülepében, forgott vele a világ. Dühös is volt magára, amiért előző nap nem nézte meg orvosa kezét, amely szerinte inkább emlékeztetett egy segédmunkására, mint egy sebészére. De most mégsem erről akar beszélni, hanem arról a bizonyos pozitúráról. Megélt már egyet s mást, de ilyen kényes helyzettel még nem találkozott. Képzelmem el – halkította le a hangját –, amint hason fekve, szétfeszített lábakkal, aládúcolt alfelével ott nyöszörög az asztalon, miközben egy durva kéz babrál a végbélénél, amelyet olykor-olykor még ki is tágít, mintha csak ott akarna helyet találni a szikének. Úgy érezte, mintha a világ elé tárták volna összes titkát. Helyzetét még kilátástalanabbá tették azok a diszkrét szellentések, amelyek nem csak az ő fenekét melegítették fel időnként, hanem a doktor úr matató ujjait is. Persze sűrű bocsánatkérések közepette próbálta elsimítani az ügyet, ám az asszisztensnő megértő hümmögése csak tetézte szégyenét. „Higgye el, ha filozófus vagy efféle lennék, ez a kis műtét legalább egy világképi változást idézett volna elő bennem.” De nem folytathatta a bölcselkedést, mert megérkezett hozzá egy nővér, és kötözésre hívta. Muttatott a férfi beszámolója. Valóban, milyen tanulságos is lenne, ha egyik-másik olyannyira átszellemült úr ebben a bizonyos kényes pozícióban ellenőrizné felfedezéseinek érvényességét.

Kamaszkorom derekán határozott változás állt be a kórházak iránti érdeklődésemben. Előtte megelégedtem bármiféle osztállyal, a belgyógyászatot ugyanúgy kedveltem, mint a fül-orr-gégészetet, elvégre a lényeg az volt, hogy valamelyik kaszárnýára emlékeztető intézménybe beutaltassam magam. Tizenhat éves koromtól kezdve azonban kifejezetten az idegosztályokat preferáltam, valami miatt ugyanis rangon alulinak tartottam, ha bélbetegekkel, érrendszeri zavarokban szenvedőkkel, vagy tüdőbajosokkal töltöm azt az egy-két hetet, amelyet nagy nehezen kiharcoltam magamnak. Persze a „profilváltáshoz” az is hozzájárult, hogy itt tudtam legkönnyebben elhitetni állítólagos betegségeimet. Itt bizonyosodott be igazán, milyen tehetséges is vagyok a tünetek kitalálásában. Ha a vizsgáló orvos nem akarta komolyan venni fejfájásaimat, megmagyarázhatatlan hányingereimet, akkor ravaszabb módszerekkel éltem. Mondjuk előadtam neki azokat a történeteimet, amelyekről normális körülmények között hallgattam volna, már csak azért is, mert úgy képzeltem, nem én vagyok az egyedüli, akivel ez megeshet. Az idegosztályra való bekerülés érdekében azonban nagyon is célzatosan állítottam be a dolgot. Elkezdtem neki beszélni a fantáziálásaimról, például arról, hogy az opera karzatán ülve sokszor jutott eszembe, mi lenne, ha az előadás drámai tetőpontján leugranék a harmadik emeletről az alattam ülőkre. A szünetekben néha alaposan szemügyre is vettem, kik lennének az áldozataim. Vagy bizonyos alkalmakkor arra gondoltam, felmehtének a színpadra és meghúzhatnám a hőstenor szakállát, mialatt ő a magas c kiéneklésével van elfoglalva. Természetesen mindjárt elvettem az ötletet, ám nemsokára már a következő lépésen járt az eszem, mondjuk azon, hogy a mellettem ülő középkorú hölgy milyen kivágott dekoltázsát kihasználva, kezemet egy ügyes mozdulattal becsúsztassam a blúza alá, majd pedig udvariasan megkérdezzem a férjét, hogy az operába indulás előtt is ilyen forró volt-e a kedves felesége melle? Volt úgy – folytattam csendesen a vallomást –, hogy fényes nappal a velem szemben sétáló rendőröket szerettem volna megütni, noha mindig is tartottam az egyenruhásoktól.

Orvosom egyre gyanakvóbban figyelt, úgyhogy már a beszámolóm közepénél tudtam, legalább két hétre biztosítottam a helyem az

idegosztályon. És valóban, már diktálta is az érthetetlen latin műszavakat asszisztensének, nekem meg csak annyit mondott, ne aggodjak, alaposan ki fognak vizsgálni.

Önelégületen foglaltam el a számomra kijelölt ágyat és izgatottan vártam, miféle emberekkel hozott össze ezúttal a véletlen. Sejtetem, ezen az osztályon nem az aranyér gyötrelmeinek tárgyilagosságában is lírai előadása fog lázba hozni, hanem mondjuk egy kevésbé veszélyesnek ítéltetett idegösszeomlás körülményeinek az elemzése. Szobatársaim többnyire középkorú vagy idősödő férfiak voltak. Szinte én voltam az egyetlen, aki ilyen fiatalon kiérdemelte azt a tiszteletet, amely az idegosztály lakóinak a kórházon belül mindig kijárt. Persze, ebben a részvétté erősödő tiszteletben a sajnálkozás ugyanúgy megfért, mint a lenézés, én legalábbis a belgyógyászatról vagy sebészetről hozzánk tévedt látogatók tekintetéből rögtön kiolvastam azt a rosszallást, amely kétségtelenül gyanúsnak bélyegezte személyem. Elvégre vannak tisztességes és tisztességtelen betegségek, márpedig a neuraszténia legártatlanabb esete is ez utóbbiakhoz tartozik, majdnem olyan, mint egy szerencsétlenül begyűjtött kankó. A nézőpontok természetesen idővel valamennyire változhatnak, aszerint, hogy ki mikor kerül akaratán kívül ezekre az osztályokra. Talán ez magyarázza azt az ellentmondásos szemléletet, amely mindezek után még mindig biztosított némi respektust az osztály lakóinak.

Én a kórházi hierarchia csúcsára helyeztem az idegosztályt. Már csak azért is, mert a betegség iránti fogékonyságom, ösztönös vonzalmam rejtett evolúciója elérte azt a pontot, amikor tudatosult bennem az elmúlt évek kórházakba való meneküléseinek az értelme, az tudniillik, hogy mindez felkészítés volt az igazi kalandra, amely csak ezek után várt rám. Itt értettem meg, hogy a betegek nyomorult sorsa szolgálthat igazolást az én létezésemre. Mintha előre megérezhettem volna, hogy egyszer majd én magam is ilyen leszek. Így érezhet az a született világfi, akit először vezetnek be az előkelő és csillogó társaságba. Az elérhetetlenek mozdulatait figyelve mindig rájön, hogy az ő egyedüli tehetsége ennek a fitogtató gazdagságnak és eleganciának a megszerzésében áll, mert ha akar, sem fog tudni másképpen élni.

Az egyik férfi arca úgy nézett ki, mint a dolinai munkaterápiás intézetből megszökött barátomé. Szerettem azt az állandóan vigyorgó alkoholistát. A HÉV-állomáson ténfergők vezették el olykor a nyilvános illemhelyre, mert egyébként levizelte magát. Egyszer láttam, miként bámulja a vagonokhoz rendelt félhülye társait, amint azok a teherautókba cipelik át az ötven kilós zsákokat. Úgy látszik, annyira mégsem volt bolond, hogy ő maga is dolgozzon, helyett úgy itta a titkosan üzemeltetett szeszfőzdéből beszerzett pálinkát, mint mások a vizet.

Pedig mostani betegársam vonásai nem mutattak alkoholizmusra. Riasztóan vékony arca beesett volt, mintha egy tompa tárgygal valamikor benyomták volna. Mélyen ülő, hályogos szemeit feltűnően hosszú szempillái árnyékolták be. Az volt az érzésem, nem is lát kifelé; még akkor sem, ha történetesen felemelte fejét, és körbenézett rajtunk. Ilyenkor egyébként sokatmondóan elmosolyodott, ami részint azért volt ijesztő, mert kizárólag az evéskor tette be a protézisét, részint pedig azért, mert mosolyában volt valami fenyegető, ami dolinai barátom vigyorára emlékeztetett. Ügyelnem kellett, hogy ezekben a pillanatokban még véletlenül se kapja el a tekintetem, mert hátha rosszul mértem fel, és mégis „kilát” a szemei mögül. Azt mindenesetre megállapíthattam, hogy ez a mosoly az arcán felfedezhető értelem utolsó nyomait is eltünteti. Kezdetben csodálkoztam, miért nem valamelyik elmeegógyintézetben ápolják, hiszen a többiek kinézetük alapján nemigen számítottak súlyos eseteknek. Később azonban rájöttem, nála mindez inkább amolyan fiziognómiai adottság, amelyet nyilvánvaló problémái ezekben a napokban szerencsétlenül kiéleznek. A vizitáló orvosok ugyanis cseppet sem szenteltek neki több figyelmet, mint nekünk, amiből igazságtalanság lett volna a szakemberek trehányására következtetnem. Hiába, bizonyos arcterendezéssel óvakodnunk illene az olyan betegségektől, mint amilyen az idegbaj. A sajátos klíma, a gyógyszeres kezelés előhozhatja rejtett vonásainkat.

Az olykor fenyegetően mosolygón és rajtam kívül ezúttal még négy férfi volt a szobában. Egy kopaszodó úr játszott a önkéntes pszichológus szerepét, ami körülbelül abból állt, hogy mindnyájun-

kat szakavatott tanácsokkal látott el. Talán csak azért monologizált olyan kitaratóan, mert aszimmetrikus szája folyton beszédre ingerelte, mintha csak a sűrű levegővételektől, meg az izgatott mondataitól remélte volna kissé félrecsúszott ajka helyrebillenését. Az előző heti öngyilkossági kísérlete után került be az osztályra, amelyet elmondása szerint jobban ismert, mint mások a saját otthonaikat. Nem tagadta, a naptári évből legalább három-négy hónapot itt tölt el. Hülye is lenne – mondta többször –, ha a többiek rabszolga életét követné, hiszen itt összehasonlíthatatlanul kellemesebb. „Gondolják meg – emelte ránc csillogó szemét –, hogyan is hasonlítható az egyhangú külvilág unalma ehhez a meghittséghez, bensőségességhez? Míg a kötelességre beprogramozott emberek kinn loholnak, addig mi itt beszélgethetünk és figyelhetjük a nővérek combjait, ha azok munka közben néha széttáruznak vagy éppen egymáshoz súrlódnak. Uraim – emelte meg a hangját, mint aki fontos bejelentésre készül –, fontoljuk meg már végre, milyen szabadságot kínál nekünk ez a hely, ha ezen a női testrészen órák hosszat gondolkodhatunk. Elvégre kiváltságosak lennénk, akiket nem fenyeget sem az idő, sem a külvilág figyelemelvonó képeinek a terrorja. Órákon át fűroszthatjuk recchártyánkon ezt az állítólag helyváltoztatásra rendelt testrészt, és közben elgondolkodhatunk néhány dologról.”

A férfi számomra megkérdőjelezhetetlen életszemlélete felbátorított, úgyhogy én is hozzászóltam a témához. „Igen, például arról – fogtam beje meglepően nyugodt hangon –, vajon a nővérke férje vagy a szeretője észrevette-e azt a halvány csíkot a térdhajlatban, amely legalább olyan beszédes, akár egy ránc az arcon? Hiszen ez a jelentéktelennek hitt vonal segít bennünket tájékozódni az olyan kényes kérdésekben, mint a járás rugalmassága vagy a test magabiztossága, amit nem dönthetünk el pusztán a mozgása alapján. Ez a kis vonalka tudniillik ugyanúgy erősítheti, mint ahogy meg is kérdőjelezheti előzetesen meghozott ítéleteinket. Természetesen elmélkedhetünk arról is, ez a nővérke miért nem visel harisnyanadrágot. A legkézenfekvőbb válasszal szemben nem árt óvatosnak lennünk – néztem az aszimmetrikus szájúra, vajon egyetért-e velem –, mert milyen ostobák is lennénk, ha a meztelen lábakat a kórház valami

miatt mindig magas hőmérsékletével magyaráznánk. Sokkal valószínűbb az a feltételezés, hogy ezek a lábak úgy kívánják a csupaszságot, mint azt bizonyos esetekben a vallomást-tevők. Figyeljük csak meg, amikor leül a fogas melletti asztalhoz és keresztbe teszi a lábát. Egymást simogató combjai aligha tűrnék meg a még oly finom selyemből is készült idegen anyagot, mert az nem csak éket verne közéjük, hanem hálót is húzna a bőr szabadon lélegző pórusaira. Különösen ez utóbbi a veszélyes, egyszer ugyanis valakitől azt hallottam, hogy a lélek az ember bőrében rejtőzik. Higgyék el uraim, a ruhába öltözött nő olyan, mint akit állandóan a megfulladás veszélye fenyeget.”

Az utóbbi mondatom hallatán többen felkacagtak, de mivel nem találtam benne semmi bántót, folytattam előadásom. „Vagy nézzük meg alaposabban, amint az ágyak előtt ellép. Ez nem egyszerű járás, hanem már-már evezés! Ilyenkor szoktam arra gondolni, hogy vannak bizonyos női combok, amelyeknek a közelében a levegő szinte hullámoz. Az embernek az az érzése, mintha cseppfolyóssá, omlóssá válna a máskor észrevehetetlen tér. Nehogy azt higgyük, hogy ezek az előkelő meleg ollók pusztán a bacilusoktól, meg a porszemektől hemzsegő levegővel érintkeznek. Ezzel a laikus ténymegállapítással mi, akiknek valóban annyi idejük van – ismétellem meg az aszimmetrikus szájú iménti kinyilatkoztatását, aki erre sokatmondóan elmosolyodott –, nem elégedhetünk meg. Hiszen a nővérke járásában a lebegésszerű hatás éppen azért jön létre, mert a mozdulattal járó energia, amely más nők esetében olyan gyakran elszökik, itt megtorpan, és valamilyen érthetetlen mágnesesség miatt továbbra is a lábak közelében marad. A térdek, a bokák által kibocsátott ellenőrizhetetlen rezgéshullámokhoz is hozzáúrlódik tehát a láb-szár vagy a comb. Egyik-másik nő titkának éppen ez lehet az oka. Ugyanis ezek a pillanatok őket érik legváratlanabban, aminek rendre a megfeszíthetetlen izgatottság lesz az eredménye.”

Az „energia-elszökés” homályos ügyét az illat-példával próbáltam érthetőbbé tenni. „Jól tudjuk – vettem mély lélegzetet –, vannak olyan testek, amelyeknek egyáltalán nincs illatuk. Már-már azt gondolnánk, ezeket a szegény áldozatokat éjszakánként gonosz vegy-

szek fertőtlenítik, jöllehet aligha kétséges, ők azok, akiknek egyszerűen lyukacsos a szervezetük. Nem csak a szél vagy a huzat, már egy hangosabban kiejtett szó is kiszívja belőlük illatuk. Csakis a tájékozatlanokat lehet ezen a területen megtéveszteni, ők azok, akik a különféle parfümökkel meg az illatvadász olajokkal azonosítják a test egyébként félreismerhetetlen illatát, amelyet talán méltányosabb lenne aromának nevezni, ha a megfogalmazás nem adna okot annyi félreértésre. Ezzel szemben vannak olyan nők, akiknek a közelében valósággal elszedülünk, olyan erős szagokat bocsátanak ki magukból. Talán még az is megkockáztatható, hogy ez nem is illat, hanem a szerelem fajsúlytalan áramlása, amely alkalomadtán még a gyanúsnak nevezhető életműködéseket is felfüggesztheti, mint amilyen például az izzadás. Ezek azok a testek, amelyekről valami miatt azt érezzük, hogy ismeretlen molekulájú anyagoktól pállottak.”

Szobatársaim azt hitték, a város legfinomabb nőszakértőjével hozta őket össze a véletlen. Meghagytam őket ebben a tudatban, miközben hálás pillantásokat vettem az aszimmetrikus szájú felé, aki fantáziálásaim előadását lehetővé tette. Hogyan is beszélhettem volna el nekik, én, a rejtőzködő, hogy ez a képzelgés jelenti számomra az egyetlen örömet? Hiszen akkor azt is meg kellett volna vallanom, egyáltalán mit keresek köztük.

Persze, nemcsak a nővérkéek combjairól vagy az állítólag olyan jól ismert nők illatáról tartottam rögtönzött értekezéseket. A kórtermi fényhatások problémái ugyanúgy izgattak, mint a folyosóról beszűrődő hangfoszlányok zenei lehetőségei. Egyszer, az egyik megérkezésemet követő héten, amikor szobatársaim már családtagnak tekintettek, előadtam kedvenc elméletemet a személyiség megismerésének általam kidolgozott technikájáról. Módszeremet röviden össze is foglalnám.

Meg kellene bízni egy abszolút hallással rendelkező zeneszerzőt egy önkéntesen vállalkozó neurotikus páciens „megkomponálására”, éspedig úgy, hogy ne csak a beszédét kottázza le, hanem mindazt a zajt, amelyet a kísérleti személy tevékenységével előidéz. A feladat cseppet sem könnyű, mivel nem elégedhet meg a beszédhangok zenei megfelelőinek rögzítésével. Olcsó lenne egy kiáltást

egy háromvonalas F -fel, vagy a hűvös megállapítást a skála indító C hangjával behelyettesíteni. Ha a polifónia valahol elvárható, akkor éppen itt. Ennek megfelelően a test finomabb hangjait is be kell vonni a készülő partitúra szólamaiba. Például amikor a sóhajtás a majdnem tiszta G-ről Gisz-re csúszik, a komponistának azonnal jegeznie kell ezt a glissandót, eközben pedig résen áll, hogy a következő sóhajtás ugyanezt a hangváltást produkálja-e. Mert csak akkor válhat a hangforrás kompozitorikus elemmé, ha a csúszás többször megismétlődik. Az esetlegességnek mindazonáltal megmarad a maga szerepe, ám ezt a mű végső elrendezésénél tanácsos számba venni. A hangnem kérdése, ha fáradtságos munkával is, de kideríthető. A folyamatos beszéd számtalan fogódzót kínál. Talán itt legegyszerűbb a dolga a „személyiség-zene” szerzőjének. A mondat íveiben többször felbukkanó hangzatokból gyerekjáték kikövetkeztetni, hogy a nyilvánvalóan határeseteken álló hangokat melyik irányba kell eltolni, a dūr vagy éppen a moll hangnem felé? Ezt a turpisságot sajnos nem lehet kikerülni, miként azt sem, hogy az elegendőnek bizonyuló hangjegyek százezreiből melyeket fogja zeneszerzőnk kiváltóságosaknak venni és a kompozícióba beemelni. Ennek ellenére mégis olyan opusz születik, amelynek anyagát páciensünk zenévé alakított beszéde, ásítása, fülvakarása, vagy éppen indiszkrét mozdulatának hangsorrá transzponált zajforrása szolgáltatta. Amikor aztán elkészül a mű, a beteget átutalnák a zeneterápiás osztályra. Milyen izgalmas is lenne. A páciens egy saját magával majdnem azonos akusztikus renddel szembesülne! „Igen – mondhatná büszkén orvosának –, felteszem magam a lemezjátszóra, hallgasson, addig én kimegyek a vécére.”

Vagy a beteget az első hetekben át sem küldenék a zeneterápiás osztályra, csak a művet. „Balogh Lajos szonáta zongorára és hegedűre d-mollban”, venné át az anyagot a szakember, és addig nem is hivatná magához a páciens, amíg az akusztikus Balogh Lajos összhangzattanához nem találta meg a megfelelő kulcsokat. Aligha kétséges, a személyiség-zene értelmezése a legkényesebb, voltaképpen az lenne a legmegnyugtatóbb, ha maga a pszichiáter komponálta volna a művet. Az elme és idegrendszer tudásával szemben

azonban nemigen támaszthatunk efféle követelményeket, így hát ki kell egyeznünk azzal a fölöttébb dicséretes zeneelméleti szaktudással, amely orvosunkat jellemzi.

A személyiség zenei megismerésének lehetőségei, ha korlátozottan is, de adottak. Már maga a „mű” tonalitása milyen árulkodó! Nyilvánvalóan nem véletlenül vetette el zeneszerzőnk az atonalitást. Az ember naiv módon azt hinné, az idegrendszeri zavarok mindjárt az akkordnélküli, harmóniát elutasító zeneszerzésnek kedveznének. Hát nem. A Balogh Lajos szonáta elkészítése közben a szerző mindvégig azt érezhette, ennek a személynek a „megzenésítése” egyenesen követeli a hangok és akkordok vonatkozási központját, a tonikát. Vagyis ő csak azt rögzítette, ami az idegrendszerben, a viselkedésben, a személyiségre jellemező hangokban tettenérhető, azt a gravitációt, aminek a zenei megfelelője a tonika. Ebből a tényből mindjárt felállítható az általános diagnózis. Balogh Lajosnak lehetnek súlyos nehézségei, de esete nem reménytelen. Ezt a feltételezést a moll hangnem is alátámasztja. A simuló kistercek vagy a valamivel mérszebben ugráló sextettek arról tanúskodnak, hogy ez a személyiség még mindig kordában tartja önmagát. Ezeken a kétségtelenül biztató jeleken azonban hiba lenne egyszerűen átsiklani. Ez az a pont, amely a jó szakembert megkülönbözteti a sarlatánoktól, az előbbi ugyanis itt gyanút fog. Mert hátha éppen ebben a lágyságban, ebben a túlélezett harmóniában kell keresni a mindeddig tisztázatlan betegség okát? Lehet, hogy ez a Balogh Lajos túl finom, az érzékenység az érzékenységgért nagyon is kétes álláspontjáról szemléli a dolgokat, ami egy idő után szükségképpen vezet az összeroppanáshoz! Lehet, hogy megtalálta volna a kulcsot?

Most érkezik el a kísérletezés ideje. Orvosunk magához kéri a páciensét, akinek először lejátssza a „Balogh Lajos szonáta zongorára és hegedűre d-mollban”-t. Figyeli a reakcióit, és nemsokára észre is veszi, hogy a másik magába feledkezve hallgatja az émellyítően édes dallamokat, és már sejti, hogy ez a Lajos hasonlatos ahhoz a túlhízott cukorbeteghez, aki kilószámra zabálná a csokoládét meg a süteményeket, mindaddig, amíg fel nem fordul... Zenei pszichiáterünknek már kész a terve. Előbb végighallgattatja vele a művet, hagy-

ja, hogy a mákony utolsó cseppjét is kikanalazza, aztán elővesz egy Mozart szerenádot, amely van annyira fülbemászó, hogy ne rémítse meg, majd fokozatosan rátér azokra az „idegen zenékre”, amelyek egyre díszszenzibler hangzásokkal szembesítik páciensét egy másfajta világgal. Végül pedig elcsalhatja őt az atonalitás területére, ahol kiderülhet, az inkább zörejnek, semmint zenének tartott hangvilág milyen mértékben váltja ki ellenkezését. Ha szerencsés médium, akkor talán éppen ez az ijesztő zene érintheti meg benne azt a káoszt, amely az ő esetében éppen a harmónia utáni vágyból született. Az orvos immár pontosíthatja diagnózisát. Ennek a személyiségnek a zavarát csak egy erősebb káósszal lehet gyógyítani! A tünetek viszonylagos pontosságú feltérképezése után visszaküldheti a beteget az idegosztályra, mert most már kollégáin a sor.

A hóbortos ötlet előadása alatt társaim el-elbambultak, egyedül a fenyegetően mosolygó férfi pillantásaiban vettem észre néha valami megértés-félt.

A valódi izgalom azonban a társalgóban várt rám. Itt találkoztam azokkal a nőkkel, akik a hétvégi családi verekedés, a figyelmeztetésnek szánt öngyilkossági kísérlet, a könnyebb lefolyású idegkimerültség után osztályunkon kerestek menedéket. Az ő tanulmányozásuk jelentette számomra a fénypontot. Az első napokban az osztályozásukkal voltam elfoglalva, tudniillik szükségét éreztem annak, hogy bizonyos törvényszerűségeket állítsak fel. Megfigyeltem, hogy a női arc érdekessége és a betegség fajtája között szoros kapcsolat van. A hisztérikus alkatú hölgyek körében egészen másfajta szépséget fedeztem fel, mint mondjuk depressziós társaiknál, akiknél az arc valamilyen bomlasztó erőnek engedelmessé omlásnak indult. Míg az előbbieknél az indulatok és ösztönök elém terített térképét láttam, amelynek a megfejtése persze korántsem egyszerű, addig az utóbbiakat fürkészve egyre inkább az lett az érzésem, hogy olyan az arcuk, mint az átázott vakolat, amely bármelyik pillanatban lemállhat a falról.

Másfajta összevetést kínáltak azok az arcok, amelyekről nem volt nehéz megállapítani, hogy nyilvánvalóan súlyos esetek. Azt a középkorú nőt, aki minden nap pontban háromkor megjelent a társal-

góban, majd elfoglalta a számára fenntartott helyet, hogy majdnem kora estig mozdulatlanul meredjen maga elé, csak a szemei alapján tudtam felmérni. Ahhoz a fajtához tartozott, akiknél a szemek szinte leégetik az arc teljes felületét; csak egy hol idegesen vibráló, hol meg egy ijesztően sugárzó szempárt láttam. Pontosabb is lenne, ha az ő esetében nem az arc, hanem a tekintet szépségéről beszélnék, amely bennem legalább olyan erős félelmet ébresztett, mint amekkorára csodálatot. Kézenfekvő volt a mániás jelleg, amelyet a tekintetében megsejtett, vagy pusztán feltételezett skizofrénia súlyosbított. Ennek ellenére vagy talán épp ezért olyan szépséget éreztem meg rajta, amelyet a legtökéletesebb vonások láttán sem szoktam felfedezni. Csak napok múlva jöttem rá, hogy senki sem mer leülni mellé, noha egészen biztosan veszélytelen volt. Valamelyik nap megértettem a túlzottnak hitt elővigyázatosság okát: nem az esetleges kitörésétől félték, hanem attól a jelenléttől, amelynek tengelyét ez a rémítő szempár egyensúlyozta.

Egy húsz év körüli lány riasztó soványságával érdemelte ki a megkülönböztető figyelmet. Természetellenesen fehér bőrét mintha egyenesen a csontozatára gyalulták volna, nem is értettem, hogy volt képes felkelni az ágyából és kijönni a társalgóba. A haláluk előtt álló végelgyengülő öregek jutottak az eszembe, noha tudtam, az ő véznaságukat harminc-negyven ezer lassú nap készítette elő. Nem mertem a szemeibe nézni, mert féltem a megszegyenülésétől, attól, hogy tükröt tartok torzósága elé. Azok közé az emberek közé tartozott, akiket indiszkrécio méregetni, mert pillanatokon belül a sajnálat és a szánalom érzését hívják elő. Van olyan szépség, amelyet az ellenállásból nyerünk. Ennek a lánynak a testét hiába csúfolta meg a természet, azzal, hogy kijött közénk, vállalta az akaratlan megaláztatás kockázatát.

A nyilvánvalóan alkoholista nők alkották a legeggyértelműbb esetek csoportját. Felpuffadt, elszíneződött arcuk mintha rongyokkal lett volna kibélelve, amelyet ha arcüreggyulladásakor megcsapolnak, bizonyára alkoholos gennyet szívnak le. Szemmel láthatóan nem voltak kiegyezve a kényszerű absztinenciával, bár a gyógyszeres kezelés egyfajta ártatlan bódulatot biztosított a számukra. Nem csak a

férfiak, de a természet is milyen igazságtalan a nőkkel! Az alkohol soha nem végezhet olyan könyörtelen pusztítást a férfiarcon, mint a nőkén. Nemtelenné teszi őket, ami azért olyan megdöbbentő, mert a megfigyelő nem tud megszabadulni a kettősség benyomásától: hiába sikerült az alkoholnak a valamikori finom vonásokat a felismerhetetlenségig eltorzítani, hiába roncsolta össze a mosoly mélyedéseit, a petyhüdt bőr, a táskás szemsarok, a mindig nedves, kifelé forduló alsó ajkak sem tüntethették el ezekről az arcokról azt az emlékké vált nőiséget, amely még mindig ott ólálkodott körülöttük. Csálás lett volna összekötőm ezt a rájuk vésett romlást a szépség tartományával, mégis, néha úgy tűnt, mintha ez a tönkretett, kékes-vörös csikokkal, feldagadt hús- és bőrcsomókkal összefoltozott diszlet igényt tarthatna a szépség valamely jelzőjére.

Mire az önkényes és igencsak elnagyolt osztályozás végére értem, indokoltan tartottam a számvetést. Ha valaki megkérdezte volna tőlem, hogy az imént felsorolt szépségek közül melyik áll hozzám a legközelebb, akkor kétségkívül a depressziósokra szavazok. Képzeteimet leginkább az ő levertségük gyújtotta föl. Az a bizonyos omlékony hatás, amelyet arcukon felfedezhettem, a számomra mindennél fontosabb sokértelműség képzetével járt. Én voltam az, aki megteremthette a személyiségüket. Fentebb úgy fogalmaztam, ezek az arcok valamilyen bomlasztó erőnek engedelmességek. Valóban így éreztem, ám megállapításom feltétlenül pontosításra szorul. Talán szerencsésebb lett volna, ha az arcon észrevehető mozgásról beszélek. Nekem ugyanis határozottan az volt a benyomásom, hogy a tekintetben megfigyelt szorongás lassan ráereszkedik az arcra, amely mint valami szivacs fogadja magába ezeket az árnyékszerű hullámokat. Tisztában vagyok állításom képtelenségével, mégsem tudok megszabadulni tőle, hiszen láttam, amint a tompa félelem kioldódott a szemöldök közti ráncokra, ahogy el-sáncolta magát a bőr repedéseibe, vagy ahogy alig észrevehető függőlegeseket húzott a puha száj metszetére. Tagadhatatlan azonban, hogy továbbra is a szemek határozták meg a félelem és a szorongás dinamikáját, mert az engesztelhetetlenül szomorú tekintet „fényképezte” le újra és újra az arc egészét. Igen, a száj körüli kесе-

rű vonások cikcakkjait, a gyógyíthatatlan rosszkedv árkokká mélyülő hasadékait ez a felfoghatatlanul pontos lenese élesítette ki. Voltaképpen kérdéses állításomat sem kell idézőjelbe tennem, elvégre szélsőséges esetekben nagyon is markánsan mutatkozik meg ez a bizonyos puhaság. A hónapokon át tartó lehangoltság szinte átáztatja az arcot: petyhüdtté teszi az izmokat, mállekönnyá a rostokat, és olyan vegyületeket szabadít fel, amelyek elmosják az idegvégződéseket. Ilyenkor akár meg is üthetjük ezeket az arcokat, nem fognak érezni semmit.

De nem állhattam meg az arc fiziognómiájának a felkutatásánál, mert az igazi kihívás csak ezután várt rám, az, hogy ezt a sokismeretlenes egyenletet megfejtssem. A felmért tünetek alapján személyiséget kellett kreálnom. Nem tagadom, ekkoriban én a szélsőséges esetektől tartottam, a skizofrénias jeleket mutató nőt ugyanolyan tisztos távolságból méregettem, akár a mániakusokat. Volt azonban egy bizonyos típus, akinek feltétel nélkül odaadtam volna magam. A melankolikusokra gondolok, akiket úgy permetezett le a szomorúság, akár a fény az exhumálás miatt újra kiásott koporsót. Az érthetetlen, de fegyelmezett bánat példáit láttam bennük, akik még nem értek meg a kétségbeesésre. Felvillanyzott a közelségük, és már-már azt képzeltem, kórházakba való meneküléseim pontosító magyarázatát találtam meg, a betegségek iránti kétes vonzalmam eredetét. Most sejtettem meg, hogy én már akkor beleszerettem a szomorúságba, amikor még nem is ismertem. De ez csak most világosodhatott meg, mialatt a velem szemben ülő húsz év körüli lány arcán észrevettem azt a gravitációt, amelyet olyannyira homályosnak érzett önazonosságom tükröződéseként észleltem. Mintha évekkal azelőtt öntudatlanul én magam véstem volna ki ennek a lánynak az arcát, csak azért, hogy ezen a napon üres énemnek tartalmat adjon. Olyan lehetett ez a szembesítés, amilyen talán az lesz, amikor azon a bizonyos utolsó ítéleten urunk elé lépünk, hogy magára ismerjen bennünk. A lány arcán felfedezett szomorúság nehézkedési ereje saját magammal jegyezett el. Úgy sebzett meg ez a felismerés, mint a szavakra érzékenyeket az álnokul tálalt mondat. Megborzongtam. Mintha előre megsejtettem volna, hogy az elkövetkezendő években miféle női arcokhoz sodródom majd.

A sors iróniájának tekintem, hogy egy nálam húsz évvel idősebb, cseppet sem melankolikus asszony vette el az ártatlanságom az éjszakás nővérek szobájában. Mindjárt az első napon feltűnt nekem. Magas, vékony testét olyan kihívóan egyensúlyozta a folyosókon, mintha nem is kórházban, hanem valamilyen divatbemutatón lenne. Hosszú, fekete haja, amelyet kibontva hordott, hivalkodóan ereszkedett rá selyemköpenyére. Amikor belépett a társalgóba, előbb a lenézés határán álló pillantással végignézett rajtunk, azután, mint aki fölényét biztosította, helyet foglalt a rangján aluli társaságban. Megnyugtathatta ez a lekezelő modor, mert hamarosan ránk villantotta ragyogó fehér fogait, amiből kitűnt, mostantól hajlandó felfüggeszteni különállását. Mi másról is kezdett volna beszélni, mint a férfiakról. Az átkozott férje miatt menekült ide – fogott bele minden átmenet nélkül, mintha mindenki az ő vallomására várt volna –, aki évek óta tartó féltékenységgel kínozza. Pedig kezdetben erre semmi oka sem lett volna. Hűséges volt, akár azok a kétes múltú hölgyek, akiknek a huszonnegyedik órában sikerül egy-egy gyanútlan úr bizalmát megszerezniük. Hosszú évekig bizonygatta ártatlanságát, de amikor már az el nem követett bűnök is visszaszálltak rá, jobbnak látta, ha azonosítja magát a róla kialakított képpel. Hiába – mosolyodott el cinikusan –, bizonyos nők pusztá létezésükkel mérítik ki a kurvaság fogalmát. Az ilyenek szülhetnek egy rakás gyereket, vagy akár zárdába is vonulhatnak, semmi sem fogja felmenteni őket a csapodárság vádjá alól.

Most figyelhettem meg alaposabban ezt a nőt. Önsajnálattal nélkül beszélt, arca mégis határozott változáson ment át. Az iménti tüntető hiúságnak nyoma sem látszott; olyan volt, akár egy elkeseredett kamaszlány. Még mindig feltűnően szépek voltak a vonásai. Magas homlokán egyetlen ráncot sem vehettem észre, miként a szemek alatti területeken sem. A középkorú nők arcára jellemző puhaság, amely láthatatlan hártaként simul a megereszkedett arcizmokra, továbbra sem fenyegette. Feszés volt az arc bőre, akár egy tizenhét éves lányé. Árányosan széles ajkait olykor önkéntelenül megnedvesítette, talán úgy, ahogy azt valaha a gyakori csókolózások után tette. Miközben néztem, arra gondoltam, ha nem látnám a szemeit, akkor csak ilyen

nőt kívánnék. De nem tudtam elfelejteni azt a tekintetet, amely a megmásíthatatlan kiábrándultság savával öntötte le ezt a hibátlan arcot. Úgy éreztem, ez a feszes bőr alattomosabb bomlásnak indult, mint amit az alkoholisták puffadt, ráncoktól gyűrt arcán láttam. Az ilyen arcokat szokták az emberek a hideg szépség jelzőjével illetni, nem sejtve, miféle kudarc és öngyűlölet perzseli fel azokat nap mint nap. Csak ezután voltam képes megérteni ennek a nőnek az önteltségét, nagyzási hóborttal határos gögjét, mert sejtettem, ezzel az önkényesen választott szereppel próbál menekülni üressége elől. Még tiszteltem is, amiért nem a nyílt idegbaj olyannyira könnyen elsa-játítható fogásaihoz nyúlt. Váratlanul szakította meg monológját. Ez legalább olyan felkészületlenül ért, mint az első mondata. Arcát újra birtokba vette az a jellegzetes fény, amelyet leginkább a körülötte lévők iránt érzett megvetéshez hasonlíthatnék. Mintha egy láthatatlan készülék ki-bekapcsolásával váltogathatta volna arcki-fejezését. Aztán felállt, és a tőle megszokott kihívó járással kivonult a társalgóból, nem felejtkezve meg persze egy-egy lesújtó pillantást vetni ránk.

A dolog éppen a hazamenetelem előtti estén történt. Nyugtalanul sétálgattam a folyosón, azzal a nyomasztó előérzettel, amely rendszeresen rám telepedett, ha választott otthonaimból kitoloncoltak. Az osztály feltűnően csendes volt, mintha ezen az estén az ügyeletes orvos minden beteget idő előtt parancsolt volna ágyába, ami alól én kibújtam. Amint a női kórtermek előtt elhaladok, észreveszem, hogy a 29-es szoba ajtaja kinyílik, és kilép rajta ez a nő. Ideges lettem, mert valami miatt biztos voltam, nem véletlenül jött ki a folyosóra. Azt gondoltam, talán már napok óta figyel, és most megérezte, ez az utolsó alkalom a megismerkedésre. Egyenesen felém jött, akárha egy előre megbeszélte találkozás időpontjához igazodott volna. Amikor elérem lépve megállított, és karmokra emlékeztető ujjaival megsimogatta az arcom, olyan természetesen fogadtam az egészet, akár néhány nappal korábban lenéző tekintetét. Hát mégis igaza lehetett a férjének, mert megveszekedett ribanc volt ez a gyönyörűség, akiről most már azt is el tudtam volna képzelni, hogy kiskorúak megrontására szakosította magát. Vagy csak ő is azok közé a neurotikusok

közé tartozott, akiknek a betegségét a túlfűtött érzékiség kíséri? De nem volt időm gondolkodni, mert az éjszakás nővérek szobájába vezetett, ahol legnagyobb meglepetésemre nem volt senki. Ezek szerint az utóbbi napokban már többször összejátszhatott a nővérekkel, mert mi mással is magyarázhattam volna magabiztos viselkedését. Igazán nem panaszkodhattam. A párosodásokban megedzett macskák nem ragadnak össze úgy a városi bérházak pincéiben, mint mi ebben a gyengén megvilágított szobácskában. Talán fél órát tartott ez a forró önfeledtség, aztán sietősen magára kapta sötét színű selyem pongyoláját és közölte, azonnal el kell hagynunk a helyiséget. Nem is vettem észre, mikor lépett meg tőlem, a folyosón ugyanis már ismét egyedül voltam. Figyelmeztetésnek kellett volna tekintenem, hogy férfivá avatásom a fővárosi kórház idegosztályán történt, ám ujjongó testem eloszlott minden gyanút.

Másnap reggel, amikor kiléptem a kórház főkapuján, zsebemben ott lapult beavatóm címe, és megremegtem, amikor arra gondoltam, a következő ölelkezés is lehetséges lesz majd. Amikor azonban úgy két hét múlva felkerestem a megadott lakást, a hiábavaló csengetések után egyik szomszédja arról tájékoztatót, hogy a keresett hölgy állítólag egy rendőri körözés alatt álló férfival Svédországba szökött.

Egyedül maradtam. De a váratlan boldogság félórás intermezzója mégsem múlt el nyomtalanul, mert azokban a hetekben megfogadtam, kórházasszisztensként végzettem. Ezentúl nem az idegosztályok társalgóiban, kórtermeiben fogok magamnak örömet lopni – határoztam el –, hanem a lányoktól. Nemesak a biztonság érzését, a szabadság élményét köszönhettem immár a kórházaknak, hanem felnőtté válásomat is. Mint annyian, én is a hamis tudat áldozataként terveztem a jövőm. Azt hittem, az az Én, amely éveken át önkéntes kórházi elvonulásaimra készített, felszívódott az éjszakás nővérek szobácskájában, egymáshoz tapadt testünk forróságában, az elválásunk utáni vágyban, amelyet, mivel beavatóm faképnél hagyott, más nők iránti szerelmekben fogok majd csillapítani.

Persze, hogyan is érthettem volna meg tizenhat évesen, hogy az az erő, amely engem már gyerekkoromban a kórházakba csalogat-

tott, egész életemben kísérőm lesz. Évek kellettek hozzá, amíg rájöttem: az igazi beavatást a kórházi milió és nem az a vad ölelkezés végezte el, elvégre ez utóbbi csupán megpecsételte, mintegy felszentelte ezt a helyet.

Valódi elcsábulásom abban a fokozatos öntudatosulásban lepleződött le, amely a betegség iránti fogékonyságomat immár alaptermészetemként határozta meg. Képtelennek tűnik, de néha mégis az az érzésem, mintha az elkövetkezendő évek „civil” próbálkozásaira csak azért került volna sor, hogy kamasz koromban megsejtett önzonosságomra, ha öntudatlanul is, de bizonyítékokat gyűjtsék.